

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 11/2003 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 17 juni 2003 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 30/2003 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande (GrUU 6/2003 rd) om

ärendet. Utlåtandet ingår som bilaga till betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Liisa Katajamäki och medicinalråd Merja Saarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- epidemiolog Markku Kuusi, Folkhälsoinstitutet
- sakkunnig Soile Hellstén, Finlands Kommunförbund.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att lagen om smittsamma sjukdomar ändras. Lagen får exaktare bestämmelser om anmälan om smittsamma sjukdomar. Uppgifter som skall ingå i anmälan och införas i registret över smittsamma sjukdomar och om lagringen av uppgifterna i registren.

Lagen föreslås också få en bestämmelse som föreskriver att den ansvariga läkaren inom ett sjukvårdsdistrikt kan föra ett separat register över bärare av mikrober som är mycket resistenta mot läkemedel för att förhindra att sådana mikrober uppträder och sprids.

Bestämmelser om utlämnande av uppgifter ur registret över smittsamma sjukdomar kompletteras med en bestämmelse om att den läkare som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar i en kommun har rätt att få uppgifter ur re-

gistret om fall av smittsamma sjukdomar bland invånarna, om uppgifterna är nödvändiga för att bekämpa sjukdomarna.

Dessutom preciseras rätten att få upplysningar för de läkare vid Folkhälsoinstitutet och sjukvårdsdistrikten som är ansvariga för smittsamma sjukdomar, när de behövs för att utreda orsaken till epidemier.

Regeringen föreslår att bekämpning av sjukhusinfektioner explicit nämns som en beståndsdel i den allmänna bekämpningen av smittsamma sjukdomar.

Dessutom tas vissa bestämmelser som nu ingår i förordning eller ministeriets föreskrifter in i lagen. Detta är nödvändigt för att bestämmelserna ska uppfylla kraven i grundlagen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2004.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Av de orsaker som framgår av propositionen och med hänvisning till erhållen utredning finner utskottet propositionen nödvändig och lämplig. De föreslagna ändringarna i lagen om smittsamma sjukdomar är en avsevärd förbättring av det gällande rättsläget eftersom bestämmelserna om anmälan om smittsamma sjukdomar och om registrering och utlämnande av uppgifter i registret om smittsamma sjukdomar preciseras. Reformen är av stor betydelse för skyddet av personuppgifter. Dessutom lyfts en del bestämmelser som för närvarande ingår i förordningar eller föreskrifter från ministeriet upp på lagnivå. Därmed uppfyller bestämmelserna kraven i grundlagen.

Om man ser till bekämpningen av smittsamma sjukdomar förtydligar de föreslagna ändringarna arbetsfördelningen och ansvarsfördelningen när det gäller diagnostisering, uppföljning och anmälan av smittsamma sjukdomar. Sjukvårdsdistriktens roll gentemot primärvården blir tydligare samtidigt som sjukvårdsdistriktet får ett uttalat ansvar för expertstyrningen och samordningen av sjukdomsbekämpningen på det regionala planet. Chefsläkarna vid hälsovårdscentralerna åläggs att aktivt vidta åtgärder för att förhindra att smittsamma sjukdomar sprids. Den ansvariga läkaren vid hälsovårdscentralerna får större insyn i uppgifterna i registret över smittsamma sjukdomar, vilket förbättrar uppföljningen av smittsamma sjukdomar och gör bekämpningen smidigare.

Social- och hälsovårdsutskottet omfattar lagförslaget kompletterat med följande ändringar:

Detaljmotivering

9 §. I sitt utlåtande anser grundlagsutskottet att bestämmelsen om rätt att utfärda förordning i

2 mom. lämnar alltför stort utrymme för tolkning och därför strider mot grundlagen. I 121 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs att bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Enligt 2 mom. kan uppgiftsfördelningen mellan kommun och stat preciseras genom förordning. Enligt grundlagsutskottet förutsätter vanlig lagstiftningsordning att befogenhetsfullmakten i 2 mom. antingen stryks eller preciseras ytterligare. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att befogenhetsbestämmelsen stryks eftersom den inte behövs.

11 §. Bestämmelsen ger social- och hälsovårdsministeriet rätt att lämna anvisningar om hälsokontroller av vissa grupper. Grundlagsutskottet anser att bestämmelsen är onödig eftersom en myndighet också utan särskilt bemyndigande får utfärda anvisningar inom ramen för sitt lagfästa uppdrag. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att bestämmelsen ändras. Rätten att meddela anvisningar stryks och bestämmelser om hälsokontroller av gravida kvinnor meddelas hädanefter genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Utskottet föreslår att också de onödiga bemyndigandena i 20 § 4 mom., 23 § 5 mom. och 33 § 2 mom. stryks.

12 §. Beträffande 1 mom. anser grundlagsutskottet att det inte kan föreskrivas genom beslut av statsrådet om skyldighet för kommunerna att ordna obligatorisk vaccinering eftersom 21 § 2 mom. i grundlagen föreskriver att bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Statsrådet kan således bara bestämma hur uppgiften skall fullgöras. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att momentet ändras. Skyldigheten för kommunerna måste tydligt framgå av lagen och statsrådets beslutanderätt

bara gälla regler för hur allmänna obligatoriska vaccinerings skall verkställas.

På grund av påpekandet från grundlagsutskottet föreslår social- och hälsovårdsutskottet att 2 mom. förtydligas i enlighet med sitt syfte. I brådskande fall ska ministeriet således kunna fatta ett temporärt beslut i enlighet med 1 mom.

Grundlagsutskottet anser också att 3 mom. lämpligen bör omformuleras för att det tydligare ska sägas ut att vaccinationsprogrammet inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet omfattar alla beväringar. Däremot beslutar ministeriet bara i sak vad som ingår i vaccinationsprogrammet för respektive åldersgrupp. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att skrivningen preciseras i enlighet med detta. På grund av den stora spridningsrisken måste obligatoriska vaccinationer ordnas i större utsträckning inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet än de allmänna vaccinationer för befolkningen som avses i 1 mom. Därför anser utskottet det befogat att lagen får en särskild paragraf om vaccinationer inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet. Utskottet föreslår följaktligen att 12 § 3 mom. stryks och att lagen i stället får en ny 12 a §.

15 §. Grundlagsutskottet anser att det inte klart framgår av paragrafen vilken typ av smittsamma sjukdomar myndigheternas befogenheter gäller och påpekar att bestämmelserna måste preciseras. Regeringen framhåller i motiveringen att bestämmelsen framför allt behövs i brådskande fall när åtgärder för att förhindra att en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids tillämpas temporärt för att förhindra en ny, tidigare okänd allvarlig smittsam sjukdom från att spridas, när man inte har haft eller har tid att klassificera sjukdomen som en allmänfarlig smittsam sjukdom enligt lagen. Åtgärderna från myndigheternas sida sätts bara in när en smittsam sjukdom uppfyller kriterierna för allmänfarlig sjukdom. Därför föreslår social- och hälsovårdsutskottet att paragrafen föreskriver att sjukdomen ska uppfylla kriterierna för allmänfarlig smittsam sjukdom enligt 4 § 2 mom. Snabba insatser kan sättas in utan att sjukdomen har hunnit klassificeras som allmän-

farlig smittsam sjukdom genom förordning av statsrådet. Dessutom föreslår utskottet att bestämmelsen kompletteras med en regel om hur länge flyttning av varor får begränsas. Utskottet föreslår en tidsgräns på två månader. I förekommande fall ska begränsningen kunna förlängas med högst tre månader genom ett beslut av förvaltningsdomstolen.

20 §. I överensstämmelse med utlåtandet från grundlagsutskottet föreslår social- och hälsovårdsutskottet att uppgifterna enligt 2 mom. 4 punkten läggs fast genom förordning av statsrådet.

22 §. I paragrafen är 1 mom. onödigt och kan strykas. Likaså stryks hänvisningen i 39 § till det nämnda momentet.

23 a §. Enligt motiveringen till propositionen kompletterar Folkhälsoinstitutet uppgifterna i anmälningarna om smittsamma sjukdomar med vissa uppgifter ur befolkningsdatasystemet. Med hänvisning till 10 § 1 mom. i grundlagen anser grundlagsutskottet att rätten att komplettera registeruppgifter måste skrivas in i lag. Social- och hälsovårdsutskottet kompletterar 4 mom. med en bestämmelse som bemyndigar Folkhälsoinstitutet att komplettera det riksomfattande registret över smittsamma sjukdomar med uppgifter om patientens boendekommun, födelseland, nationalitet och eventuellt dödsfall ur befolkningsdatasystemet.

I 4 mom. föreskrivs att personbeteckningarna i registret över smittsamma sjukdomar måste omvandlas i en form som gör att enskilda personer inte kan identifieras på grundval av uppgifterna. Grundlagsutskottet anser att skyldigheten också kunde utsträckas till andra register. Det innebär att personbeteckningarna måste ändras så att personerna inte kan identifieras också i sjukvårdsdistriktens regionala register över bärare av mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel. Med tanke på syftet med sådana register är det av största vikt att en patient som läggs in på sjukhus kan identifieras för att det med säkerhet skall kunna fastställas om patienten är smittbärare. För att insatser ska kunna sät-

tas in i tid och undersökningar starta måste personen kunna identifieras. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår ingen ändring i paragrafen eftersom den registrerade måste kunna identifieras entydigt för att det lagstadgade åtagandet ska kunna fullföljas.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet

att lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 25 juli 1986 om smittsamma sjukdomar (583/1986) 3, 4, 6 (*utesl.*), 7, 9, 10, 11 och 12 §, i 14 § 2 mom. det inledande stycket, 14 § 3 mom., 15 och 16 §, 17 § 1 mom., 18, 19, 20, 22, 23, 23 a, 23 b och 24 §, 29 § 2 mom., 30 och 33 §, 36 § 1 mom. samt 39 och 40 a §,

av dessa lagrum 6 § sådan den lyder i lag 76/1991, 770/1992 och 70/1999, 7 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 770/1992 och i lag 1106/1992, 10, 15, 23 b, 24 och 40 a § samt 36 § 1 mom. sådana de lyder i nämnda lag 770/1992, 11 och 12 § sådana de lyder delvis ändrade i nämnda lag 76/1991, 16 § sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 770/1992, 20 § sådan den lyder i lag 275/1991 och i nämnda lag 770/1992, 23 och 23 a § sådana de lyder i nämnda lag 70/1999 och 29 § 2 mom. sådant det lyder i lag 262/1989, samt

fogas till 13 § ett nytt 2 mom. samt till lagen nya 11 a, 12 a och 23 c § som följer:

3, 4, 6 och 7 §
(Som i RP)

av vaccinerings- *samt* om hälsoundersökningar
av gravida (*utesl.*).

9 §
(1 mom. som i RP)
(2 mom. *utesl.*)

11 a §
(Som i RP)

10 §
(Som i RP)

12 §

11 §

Kommunen skall anordna allmänna frivilliga vaccinerings- och hälsoundersökningar för förebyggande av smittsamma sjukdomar. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet föreskrivs närmare om det nationella vaccinationsprogrammet och anmälan om biverkningar

Kommunen skall anordna allmänna obligatoriska vaccinerings- för förhindrande av spridning av en sådan smittsam sjukdom som kan åsamka avsevärd skada på hälsan för hela befolkningen eller en del av den, eller av andra viktiga hälsovårdsskäl. Statsrådet beslutar om tidpunkten för obligatorisk vaccinering och om vilken befolkningsdel, grupp eller åldersklass vaccineringsskyldigheten omfattar, hur länge beslutet är i kraft samt vad som i övrigt skall iakttas vid vaccineringen. Innan beslutet fattas skall

Folkhälsoinstitutets utlåtande i ärendet inhämtas, om inte Folkhälsoinstitutet har gjort en framställning i saken.

När obligatorisk vaccinering anses synnerligen brådskande kan social- och hälsovårdsministeriet *fatta ett temporärt beslut* om verkställandet av dem. *Beslutet* skall utan dröjsmål meddelas statsrådet, som skall fatta slutligt beslut i saken.

(3 mom. *utesl.*)

12 a § (Ny)

Inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet verkställs obligatoriska vaccineringsförfaranden för varje åldersklass i syfte att förhindra att smittsamma sjukdomar sprids eller av andra viktiga hälsovårdsskäl. Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om innehållet i det obligatoriska vaccinationsprogrammet inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet efter att ha inhämtat utlåtande från Folkhälsoinstitutet.

13 och 14 § (Som i RP)

15 §

När brådskande åtgärder är nödvändiga för att förhindra att en smittsam sjukdom som utgör ett allvarligt hot mot befolkningens hälsa och som uppfyller kriterierna i 4 § 2 mom. sprids, kan social- och hälsovårdsministeriet och inom länet länsstyrelsen fatta nödvändiga beslut om dem. Genom beslutet kan sådana åtgärder som tillämpas i samband med allmänfarliga smittsamma sjukdomar vidtas eller flyttning av varor begränsas för en viss tid. *Flyttning av varor kan begränsas för högst två månader genom beslutet. Förvaltningsdomstolen kan på framställning av den beslutande myndigheten förlänga tiden med högst tre månader, om kriterierna för att begränsa flyttning av varor fortfarande uppfylls.*

16—19 § (Som i RP)

20 §

(1 mom. som i RP)

Förrän en utredning enligt 1 mom. har företetts får arbetstagaren inte fullgöra

(1—3 punkten som i RP)

4) någon annan uppgift som föreskrivs genom förordning av statsrådet och där risken för en allmänfarlig smittsam sjukdom enligt 1 mom. sprids via livsmedel är uppenbar.

(3 mom. som i RP)

(4 mom. *utesl.*)

(4 mom. som 5 mom. i RP)

22 §

(1 mom. *utesl.*)

(1 mom. som 2 mom. i RP)

23 §

(1—4 mom. som i RP)

(5 mom. *utesl.*)

23 a §

(1—3 mom. som i RP)

I det riksomfattande registret över smittsamma sjukdomar och det regionala registret över bärare av mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel införs som identifieringsuppgifter de uppgifter som nämns i 23 § 4 mom. Folkhälsoinstitutet kan komplettera uppgifterna i det riksomfattande registret över smittsamma sjukdomar med uppgifter i befolkningsdatasystemet om patientens boendekommun, födelseland, nationalitet och eventuellt dödsfall. Uppgifter som innehåller identifieringsuppgifter får sparas så länge det är nödvändigt med tanke på registrens användningsändamål enligt 1 och 2 mom. Uppgifter om personens namn skall förstöras före utgången av det år som följer på det då sammanförandet av separata anmälningar som gäller samma fall av smittsam sjukdom har upphört (*sammanföringstid*). Inom samma tid skall personbeteckningarna i det riksomfattande registret över smittsamma sjukdomar ges en sådan form att enskilda personer inte kan identifieras på grundval av dem. Om bedömningen av grunden för och behovet av behandling av upp-

ShUB 11/2003 rd — RP 30/2003 rd

gifterna gäller vad som föreskrivs i 12 § 2 mom.
personuppgiftslagen (523/1999).

(5 och 6 mom. som i RP)

23 b, 23 c, 24, 29 och 30 §
(Som i RP)

33 §
(1 mom. som i RP)
(2 mom. *utesl.*)

36 §
(Som i RP)

39 §

Om det kommunala organ som ansvarar för
bekämpningen av smittsamma sjukdomar kon-
staterar att spridning av allmänfarlig smittsam
sjukdom inte effektivt kan förhindras på annat
sätt, skall polisen på begäran av detta organ läm-
na handräckning (*utesl.*)

40 a §
(Som i RP)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 30 september 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Valto Koski /sd
vordf. Eero Akaan-Penttilä /saml
medl. Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Aila Paloniemi /cent
Leena Rauhala /kd

Juha Rehula /cent
Paula Risikko /saml
Arto Seppälä /sd
Osmo Soininvaara /gröna (delvis)
Raija Vahasalo /saml
Erkki Virtanen /vänst
Tuula Väättäinen /sd
medl. Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.